

Projekt „Jsme s vámi - společně pro Ukrajinu“ je spolufinancovaný Evropskou Unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Programu Interreg V-A Česká republika - Polsko

Zpráva pracovních skupin:

zdravotnictví, trh práce, vzdělávání, právo a státní správa

v rámci projektu

"Jsme s vámi - společně pro Ukrajinu"

Jesteśmy z Wami
Razem dla Ukrainy

Zpracoval projektový tým v rámci Odboru evropské územní spolupráce Maršálkovského úřadu Dolnoslezského vojvodství na základě zpráv z jednání jednotlivých pracovních skupin, které připravili moderátoři skupin "Zdravotnictví", "Trh práce", "Vzdělávání", "Právo a státní správa".

Vratislav říjen 2023

Projekt „Jsme s vámi - společně pro Ukrajinu“ je spolufinancovaný Evropskou Unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Programu Interreg V-A Česká republika - Polsko

Setkání česko-polských pracovních skupin v tematických oblastech "Právo a státní správa", "Vzdělávání", "Zdravotnictví" a "Trh práce" jsou jednou z aktivit projektu "Jsme s vámi - společně pro Ukrajinu".

Projekt byl realizován v rámci programu Interreg V-A Česká republika - Polsko, spolufinancovaného Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj, v partnerství čtyř institucí: Dolnoslezského vojvodství - Maršálkovský úřad Dolnoslezského vojvodství, Nadace Ukrajina a na české straně Liberecký a Královéhradecký kraj.

V závislosti na tématu se skupin účastnili úředníci místních a státních úřadů, úřadů práce, záchranné služby a nemocnic, ředitelé škol, ředitelé pedagogicko-psychologických poraden, zástupci školských inspektorátů, realizátoři aktivit pomoci uprchlíkům z Ukrajiny, zástupci služeb - českých hasičů a pohraniční stráž. Za polskou stranu se setkání každé skupiny účastnil zástupce dolnoslezského vojvody. Je třeba zdůraznit, že členy/účastníky pracovních skupin jsou odborníci z praxe. Tyto osoby se buď podílely na organizaci/řízení práce během uprchlické krize způsobené válkou na Ukrajině na svých pracovištích nebo přímo pracovaly/pracují s uprchlíky.

Skupiny vedli externí odborníci - moderátoři. Tato studie vychází ze zpráv, které odborníci vypracovali na konci činnosti každé skupiny.

Dokument byl připraven v říjnu 2023, kdy už válka na Ukrajině trvala 20 měsíců.

***

Účastníci pracovních skupin konstatovali, že uprchlickou krizi lze rozdělit do několika fází.

Fáze I - od 24.02.2022, fáze chaosu, ale také obrovského zapojení občanů a nevládních organizací. Polsko ani Česká republika nikdy v historii nečelily uprchlické krizi.

Zákonodárci v obou zemích reagovali poměrně rychle, válečným uprchlíkům byla poskytnuta dočasná ochrana a nezbytná humanitární pomoc. V první fázi se polská řešení lišila od řešení v České republice, ale účastníci pracovních skupin z Polska zdůrazňují, že řešení realizovaná na české straně mohou být vzorem pro aplikaci v polském systému krizového řízení.

V každém českém kraji jsou zřízena místa KACPU (Krajské asistenční centrum pomoci uprchlíkům), na která dohlíží Hasičský záchranný sbor. Místa fungovala 24 hodin denně. Na jednom místě se uprchlík mohl zaregistrovat, získat status uprchlíka, zdravotní pojištění, ale také potřebnou lékařskou, psychologickou a bytovou pomoc a další základní sociální a životní služby. V pozdější fázi také právní pomoc a podporu při hledání zaměstnání.

KACPU byla pro migranty jednotnými kontaktními místy. Účastníci pracovních skupin je velmi dobře hodnotili jako modelový příklad spolupráce mezi různými institucemi v době krize. Je také důležité poznamenat, že v České republice byl od samého počátku krize určen jeden útvar - hasičský sbor - který koordinoval celou pomoc. Podle účastníků takové řešení v Polsku chybělo, a to i přes velké zapojení institucí a nevládních organizací v počáteční fázi, jejich zdroje však nebyly plně využity.

Projekt „Jsmé s vámi - společně pro Ukrajinu“ je spolufinancovaný Evropskou Unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Programu Interreg V-A Česká republika - Polsko

Účastníci pracovních skupin zdůraznili, že uprchlíky byly především ženy s dětmi, starší nebo zdravotně postižení lidé. Na druhou stranu se do své země vrátilo bojovat velké množství ukrajinských dělníků z Polska a České republiky. Tato situace se stala výzvou pro trh práce, oblast vzdělávání a zdravotnictví.

Pro tuto fázi byla rovněž charakteristická vysoká fluktuace migrantů. Někteří lidé odešli do zemí západní Evropy nebo Severní Ameriky, někteří se pokusili vrátit na Ukrajinu. To způsobilo, že situace na trhu práce a ve vzdělávání byla značně nestabilní a proměnlivá.

Fáze II - přibližně od května/června 2022 do přibližně června 2023. Fáze určité stabilizace. Během této doby byla v obou zemích připravena a zavedena různá právní řešení na pomoc, ale také na integraci uprchlíků z Ukrajiny.

Fáze III - od července 2023. V České republice platí od 1. července 2023 novela balíčku zákonů "Lex Ukrajina 5", která mimo jiné zavedla změnu ve vyplácení tzv. humanitárních dávek, zpřísnila podmínky pro poskytování finanční pomoci a upravila její formy, což vedlo k omezení přístupu uprchlíků k finanční podpoře. Také v Polsku se ozývají hlasy volající po revizi pomoci poskytované uprchlíkům. Podle definice by pomoc měla být poskytována moudře, tj.:

1. Aby se dostala k těm, kteří ji skutečně potřebují.
2. Oslovit osoby v nouzi - v současné době je podle členů pracovních skupin velkým problémem to, že lidé, kteří nevědí jak, nebo se například stydí sami vyhledat pomoc, mohou být ze systémových řešení vynecháni.
3. Podpora má jasně stanovená pravidla, včetně závazků, např. učení/očkování/vyšetření, a časový rozměr, tj. přesný termín ukončení podpory.
4. Pomoc je podobná na všech místech v zemi, regionu a dokonce i v EU, aby se zabránilo příležitostem pro "lovce pomoci", kteří jsou ochotni cestovat i daleko, aby získali lepší pomoc, což často znamená destabilizaci místa jejich předchozího přijetí (práce, ubytování, vzdělání atd.).

Je třeba zdůraznit, že navzdory různým tematickým oblastem účastníci všech pracovních skupin identifikovali některá stejná doporučení týkající se řízení uprchlické krize.

Za prvé, české řešení - integrační centra pro uprchlíky - KACPU - bylo hodnoceno velmi pozitivně. Byly zřízeny během 24 hodin od zasedání skupiny pro krizové řízení (na ústřední úrovni), přičemž v každém kraji České republiky bylo zřízeno 1 centrum. Na jednom místě se mohli uprchlíci zaregistrovat a získat status uprchlíka, zdravotní pojištění, lékařskou pomoc, ubytování a další základní sociální a ekonomické služby. V Polsku chyběl jednotný systém pro práci s migranty. Doporučením účastníků pracovních skupin je vytvořit systém krizového řízení uprchlíků podle vzoru české dobré praxe - vytvořit postup, který by bylo možné použít v budoucnu, pokud by došlo k další krizové situaci.

Druhým opakovaným doporučením byla centralizace evidence cizinců - vybudování databáze obsahující informace o uprchlících na více úrovních, k níž by měly přístup všechny instituce zapojené do procesu řešení uprchlické krize. Databáze se dvěma úrovněmi: institucionální - přístup pro úřady. Druhou úrovní jsou informace dostupné uprchlíkům, které zadávají institucionální uživatelé do systému řízení uprchlické krize.

Projekt „J sme s vámi - spoločne pro Ukrajinu“ je spolufinancovaný Evropskou Unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Programu Interreg V-A Česká republika - Polsko

Za třetí, velkým problémem v obou zemích je zdlouhavý a náročný proces nostrifikace diplomů. Je proto vhodné usnadnit a urychlit postupy umožňující potvrzení kvalifikace.

Níže jsou uvedena klíčová doporučení vypracovaná pracovními skupinami. Vzhledem k tomu, že některá doporučení se ve skupinách opakovala, byla do kompilace zahrnuta pouze doporučení pro jednotlivé skupiny:

PRACOVNÍ SKUPINA „ZDRAVOTNICTVÍ“

DOPORUČENÍ K PROVOZU ZDRAVOTNICKÝCH ZAŘÍZENÍ

- Vytvoření standardizovaného schématu informačních listů s piktogramy pro všechna zdravotnická zařízení nebo různých verzí zohledňujících specifické požadavky v oblasti urgentní medicíny.
- Zavedení překladačů vhodného standardu (malá ruční zařízení), která postupně překládají mluvenou větu (ve zvukovém režimu).
- Ústřední linka pomoci pro poskytovatele zdravotní péče a zdravotnický personál. Překlady s oborovou - lékařskou terminologií (možná s využitím umělé inteligence).
- Intenzivní jazyková výuka v krátkém časovém úseku pro usnadnění profesní aktivizace lékařů, 6-7 hodin denně, základní a odborný lékařský jazyk. Doporučené financování programu v této oblasti.

PRACOVNÍ SKUPINA „TRH PRÁCE“

DOPORUČENÍ V TEMATICKÉ OBLASTI: PRÁVO

- Rozšíření Schengenského informačního systému o funkce související s humanitární pomocí.
- Vybudování systému pro přenos přeshraničních informací mezi institucemi trhu práce.
- Definování pravidel pro relokační uprchlíků s ohledem na požadavky/potřeby místních trhů práce:
  - využití podpůrných nástrojů na podporu přesunu uprchlíků do menších měst, kde je diagnostikována poptávka po pracovních (minimalizace efektu "útěku za prací" do velkých městských center);
  - posílení podnikatelských nástrojů a sociální infrastruktury v místech, odkud se stěhují pracovníci, včetně pracovníků z řad uprchlíků (migrantů), např. prostřednictvím veřejných prostředků na zakládání nových firem a zaměstnávání uprchlíků ve venkovských oblastech.
- Zjednodušení jazyka používaného v předpisech pro cizince tak, aby se daly jednodušeji přeložit a vysvětlit jejich význam cizincům.

DOPORUČENÍ V TEMATICKÉ OBLASTI: SPOLUPRÁCE A INTEGRACE

- Vytvoření systému pro přenos přeshraničních informací mezi institucemi trhu práce.
- Společné přeshraniční projekty institucí trhu práce, posílení spolupráce, např. prostřednictvím online setkání tematických pracovních skupin nebo stáží zaměstnanců (mezinárodní výměny).

Projekt „J sme s vámi - spoločne pro Ukrajinu“ je spolufinancovaný Evropskou Unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Programu Interreg V-A Česká republika - Polsko

- Podpora pro zaměstnance sloužící migrantům, včetně specifického školení o mezikulturních rozdílech. Pravidelná školení, protože v souvislosti s migrační krizí a vysokým pracovním zatížením je rozhodně nedostatek času a příležitostí pro rekvalifikaci zaměstnanců.

DOPORUČENÍ PRO VYUŽITÍ DOBRÉ PRAXE V PŘÍPADĚ VÝSKYTU DALŠÍ MIGRAČNÍ/UPRCHLICKÉ KRIZE

- V Polsku: zavedení možnosti financování kurzů polského jazyka pro uprchlíky ze strany okresních úřadů práce, aniž by bylo nutné tyto kurzy kombinovat s jiným odborným kurzem.
- Zahájení online kurzů polštiny pro uprchlíky financovaných úřady práce.
- Zavedení cizího jazyka (migrantů) na internetových stránkách institucí trhu práce.
- Zkrácený postup pro legalizaci zaměstnání v krizové situaci.
- Okamžitě zvýšit počet tlumočnicků pro podporu služeb pro migranty.

PRACOVNÍ SKUPINA „VZDĚLÁVÁNÍ“

TÉMATICKÁ OBLAST: PRÁVO

Doporučení, jakým směrem se mají ubírat změny v zákonech zaručujících ukrajinským dětem spolehlivé vzdělávání, psychologickou a pedagogickou podporu a jak realizovat předpoklady o začlenění ukrajinských dětí do českého a polského vzdělávacího systému na základě dosavadních zkušeností:

- Dohoda mezi vládami Polska, České republiky a Ukrajiny o povinné školní docházce ukrajinských dětí a vypracování předpisů, které budou ukládat mateřským školám a školám povinnost zapisovat děti/studenty do informačního systému školství příslušné země - Polska nebo České republiky - databáze pro shromažďování informací o školách, vzdělávacích zařízeních, učitelích a žácích.
- Zavedení povinné školní docházky pro děti uprchlíků a stanovení plnění povinné školní docházky jako základu pro přiznání sociálních dávek.
- Poskytnutí finančních prostředků zákonodárcem vedoucím orgánům na výuku polštiny nebo češtiny jako povinných předmětů. Povinnost navštěvovat kurzy až do zvládnutí jazyka na úrovni B2 pro řádné vzdělávání, integraci a účast na veřejném životě.
- Širší a cílené poskytování studentům uprchlíkům psychologické pomoci prostřednictvím psychologicko-pedagogických poraden nebo nevládních organizací.

Doporučení pro zaměstnávání učitelů z Ukrajiny v polských a českých mateřských školách, školách a dalších vzdělávacích zařízeních.

- Nostrifikace diplomů - urychlení a usnadnění nostrifikace.
- Povinná zkouška z polského/českého jazyka na úrovni B1 (v Polsku zvýšení požadavků, v České republice snížení - v současné době je vyžadována zkouška na úrovni B2).

Projekt „J sme s vámi - spoločne pro Ukrajinu“ je spolufinancovaný Evropskou Unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Programu Interreg V-A Česká republika - Polsko

DOPORUČENÍ V TEMATICKÉ OBLASTI: SPOLUPRÁCE INSTITUCÍ, NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ, SOUKROMÉHO SEKTORU

Spolupráce mezi ústředním orgánem a vedoucím orgánem:

- Zřízení podpůrné skupiny pro ředitele vzdělávacích zařízení (výměna osvědčených postupů atd.):
  - online setkání ředitelů v rámci jednoho vedoucího orgánu (např. v okrese - okresní skupiny);
  - vytvoření aplikace - platformy pro komunikaci (tematicky nebo regionálně);
- Založení diskusních skupin na sociálních sítích - moderuje je zaměstnanec - úředník odboru odpovědného za vzdělávání (na regionální a místní úrovni);
- Vytvoření funkce regionálního koordinátora v rámci struktury krajských/vojvodských úřadů (doplnění úkolů do popisu práce nebo vytvoření samostatné pozice).

Spolupráce mezi vedoucím a kontrolním orgánem (pedagogická činnost):

- Sledování plnění povinné školní docházky, a to i v souvislosti s využíváním sociálních programů (např. 500+).
- Podpora metod vyvinutých školami a pomoc při realizaci diagnostikovaných potřeb.

Spolupráce s nevládními organizacemi a dalšími podpůrnými subjekty:

- Vytvoření platformy na národní úrovni pro poskytování informací (online platformy, aplikace atd.).
- Společné psaní projektů a úzká spolupráce, např. společné pořádání táborů, kurzů polského a českého jazyka atd.).

Zapojení obchodních společností a nevládních organizací do pomoci ukrajinským dětem a mládeži a zvětšení účinnosti jejich působnosti:

- Zavedení daňových úlev pro podniky, které poskytují učňovskou přípravu mladým lidem.
- Organizace "Veletřhů pracovních příležitostí" pro cizince na regionální úrovni.
- Spolufinancování péče o děti (jesle, mateřské školy) podnikateli.

DOPORUČENÍ V TEMATICKÉ OBLASTI: INTEGRACE

Mezikulturní integrace

- Vytvoření dlouhodobé strategie integračních opatření pro ukrajinské občany nebo uprchlíky z jiných oblastí, kde probíhá konflikt v hostitelské zemi - umožnění hodnocení přijatých opatření, např. po vzoru Velké Británie.
- Určení prioritních opatření týkajících se cizinců (s úrovní státního financování).
- Učinit ze škol hlavní aktéry procesu mezikulturní integrace (financování integračních aktivit ze strany zákonodárce; školy mohou flexibilně vynakládat finanční prostředky, které mohou směřovat i k externím aktérům - třetímu sektoru, podnikům atd.).

Integrace ukrajinských dětí a mládeže do polského a českého vzdělávacího systému.

Projekt „Jsm s vámi - společně pro Ukrajinu“ je spolufinancovaný Evropskou Uní z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Programu Interreg V-A Česká republika - Polsko

- Odpovědnost za integrační procesy obyvatelstva přenesená z ústřední na místní úroveň s poskytováním finančních prostředků na základě dosažení ukazatelů (spojených s organizovanými integračními akcemi). Rozhodování organizace odpovědné za úkol z hlediska prováděcího subjektu.
- Jmenování regionálních koordinátorů podle českého vzoru, jejichž úkolem je integrovat informace o integračních projektech v oblasti vzdělávání.
- Posílení role vzdělávacích zařízení jako místa setkávání a integrace.
- Průzkum, získávání zpětné vazby o vnímání polských a českých škol zahraničními studenty a jejich rodiči/opatrovníky a pružná a účinná reakce.
- Zapojení rodičů ukrajinských dětí do pravidelného kontaktu se školou/školkou.
- Vývoj školního vzdělávacího programu pro děti cizinců.

NÁVRHY NA DALŠÍ ČINNOST

- Realizace projektů EU za účasti Poláků, Čechů a Ukrajinců s cílem vyměnit si zkušenosti a poznat vzájemná očekávání (pokračování stávajícího projektu).
- Organizace setkání za účelem výměny osvědčených postupů mezi učiteli.

PRACOVNÍ SKUPINA „PRÁVO A STÁTNÍ SPRÁVA“

DOPORUČENÍ PRO KRIZOVÉ ŘÍZENÍ

- Předvídání a příprava právních řešení předem;
- Rekonstrukce civilní obrany, další formy věcných a osobních služeb, nouzové využití WOT, OSP, skauting. Hledání nástrojů pro využití dobrovolnictví i přes jeho nevýhody - nepředvídatelnost, pokud jde o stálost a kvalitu;
- Zlepšení a příprava telefonní infrastruktury na masivní příliv uprchlíků ze zahraničí.
- Vytváření příležitosti pro efektivní administrativní činnost zajištěním zaměstnanců v počtech přizpůsobených potřebám (např. v ČR na jaře 2022 došlo k navýšení počtu imigračních úředníků o 25% - z 1 200 na 1 500), infrastruktury (např. elektronizace některých procesů) a předpisů (např. "výjimka" KPA, PZP, některá ustanovení zákona o státní službě nebo odbory pro období krize).

DOPORUČENÍ PRO MIGRAČNÍ POLITIKU

- Vypracování dokumentu "Migrační politika" na úrovni ministerské vyhlášky, který řeší základní otázky a udává směry, kterými chce Polsko realizovat svou migrační politiku v konkrétních opatřeních;
- Komunitizace problému uprchlíků včetně zavedení celoevropského online systému registrace uprchlíků - s povinností zajistit neustálou aktualizaci, jednotná data a registraci/monitorování uprchlíků v celé EU;
- Prosazení jednotných podmínek ve všech zemích EU, stanovení limitu podpory a zavedení více kontrol a jejich provádění, tj. kontrola využívání ubytování, příspěvků, aby se zabránilo zneužívání.

Projekt „Jsmé s vámi - společně pro Ukrajinu“ je spolufinancovaný Evropskou Unií z prostředků Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Programu Interreg V-A Česká republika - Polsko

DOPORUČENÍ PRO BUDOUCÍ VZOROVÁ ŘEŠENÍ

- Univerzálnost přiřazování rodných čísel;
- DIIA.PL - zavedení hromadného elektronického dokumentu akceptovaného v Polsku i v zahraničí;
- Přemístění uprchlíků (i z hlediska infrastruktury).

DOPORUČENÍ PRO PRÁVNÍ ŘEŠENÍ

- Zjednodušení postupů a ověření jejich účelnosti;
- Zlepšení a koordinace interinstitucionální spolupráce.